

Innst. 220 L

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra Stortingets presidentskap

Prop. 44 L (2014–2015)

Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere, embetsmenn og tjenestemenn (karanteneoven)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Bakgrunn for lovforslaget

I proposisjonen viser Kommunal- og moderniseringsdepartementet til tidligere dokumenter hvor retningslinjer for forholdet mellom politikk og administrasjon har vært behandlet, og som ligger til grunn for de gjeldende administrativt fastsatte retningslinjene om karantene og saksforbud: St.meld. nr. 11 (2000–2001) Om forholdet mellom embetsverket, departementenes politiske ledelse og andre samfunnsaktører og St.meld. nr. 23 (2004–2005) Om bruk av karantene for politisk leiding i departementa ved overgang til stilling utanfor staten. På bakgrunn av vedtak i Stortinget 11. mars 2011, jf. Innst. 179 S (2009–2010), oppnevnte regjeringen et evalueringsutvalg 24. oktober 2011 for å gjennomgå erfaringene med retningslinjene om karantene og saksforbud, vurdere om de har virket etter hensikten og behovet for endringer i regelverket. Utvalgets vurderinger og tilrådinger framgår av NOU 2012:12 Ventetid – et spørsmål om tillit. Utredningen ble sendt på høring 24. juli 2012.

Et lovforslag, som bygget på NOU 2012:12, ble sendt på høring 11. oktober 2013. På bakgrunn av høringsinnspillene vurderte departementet saken på nytt og sendte ut et forslag på høring 4. juli 2014, som inneholdt store deler av forslagene som ble sendt på høring i oktober 2013. Dette forslaget, som proposisjonen bygger på, innebærer i all hovedsak en vide-

reføring og lovfesting av dagens regler om karantene og saksforbud for politikere, embetsmenn og tjenestemenn. I proposisjonen er det nærmere redegjort for de ulike høringsrundene og høringsinstansenes innspill til disse.

1.2 Gjeldende rett

I proposisjonen redegjøres det nærmere for innholdet i de tre gjeldende retningslinjene, som alle ble fastsatt i 2005: «Retningslinjer om informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere ved overgang til ny stilling mv. utenfor statsforvaltningen», «Retningslinjer for bruk av karantene ved overgang fra politisk stilling til departementsstilling» og «Retningslinjer for karantene og saksforbud ved overgang til ny stilling mv. utenfor statsforvaltningen for embets- og tjenestemenn».

Disse retningslinjene har status som administrative instruksjoner og har bare virkning internt i statsforvaltningen. For i praksis å kunne ilegge karantene og saksforbud er man derfor avhengig av en egen klausul i utnevningsvedtaket eller arbeidskontrakten. Dette gjelder både for politikere, embetsmenn og tjenestemenn. Retningslinjene som gjelder for politikerne, håndheves av Karanteneutvalget, et offentlig oppnevnt uavhengig utvalg administrativt underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet, opprettet ved Kongelig resolusjon 7. oktober 2005.

1.3 Andre regler som har til formål å fremme tillit og god forvaltningsskikk

I proposisjonen vises det til at spørsmålet om avstengning fra ny stilling eller saksområder for en periode er naturlig å vurdere i et bredere perspektiv. Departementet viser derfor til at også andre regler og retningslinjer mv. enn karantenerregelverket kan bidra til å sikre tilliten til politikere og embetsverk ved

overgang til ny stilling eller verv. Etiske retningslinjer for statstjenesten er et sentralt virkemiddel for å styrke tilliten til forvaltningens integritet. Mens arbeidsforholdet består, vil regler om taushetsplikt, lojalitet og arbeidsgivers styringsrett ha betydning. Et annet regelsett utgjøres av sentrale saksbehandlingsregler og regler om beslutningsprosesser i forvaltningsloven, så som inhabilitet, forvaltningsorganets utredningsplikt og regler om begrunnelse for vedtaket og taushetsplikt. I tillegg kommer alminnelige rettsregler som for eksempel straffebestemmelser om korrupsjon.

Etter at et arbeidsforhold er avsluttet, er det svært begrenset hva arbeidsgiver kan påberope seg av det nevnte regelverket. Uten et karantenerregelverk vil det bare være reglene om taushetsplikt som kan påberopes, med de bevismessige utfordringer det innebærer å påvise et brudd på taushetsreglene.

1.4 Lovforslagets prinsipielle grunnlag

I proposisjonen pekes det på de generelle prinsippene som gjelder for forholdet mellom politikk og administrasjon. Disse er en del av vår politiske kultur og inngår som del av normene for god forvaltnings-skikk. Embets- og tjenestemenn forventes å opptre med lojalitet, nøytralitet og faglig uavhengighet overfor departementenes politiske ledelse.

Videre drøftes de hensyn som taler for og imot å legge begrensninger på visse overganger, med særlig vekt på det grunnleggende hensynet om å opprettholde tilliten til forvaltningen og det politiske system. I tillegg kommer hensynene til et tilgjengelig regelverk, en transparent forvaltning og mulighet til å føre kontroll med forvaltningens avgjørelser og rekrutteringshensyn.

Regler om karantene og saksforbud henger sammen med at de hensynene som ønskes ivaretatt, ikke kan sikres tilstrekkelig på annen måte. Det tidsmessige skillet som disse reglene setter, kan redusere den faktiske muligheten eller sannsynligheten for brudd på taushetsplikt eller annen bruk av sensitive opplysninger eller usaklige avgjørelser før overgangen. Det kan bidra til å styrke allmennhetens tillit til statsforvaltningen og det politiske system. Departementet antar at den foreslåtte lovfesting i praksis verken vil føre til problemer med å rekruttere embetsverk eller politiske stillinger eller problemer med å finne nytt arbeid etter fratredelse.

I proposisjonen presenteres erfaringene fra praktiseringen av de gjeldende retningslinjene på bakgrunn av Evalueringsutvalgets gjennomgang og evaluering av alle sakene som er behandlet i Karanteneutvalget frem til 1. juni 2012. Karanteneutvalgets avgjørelser bygger på konkrete helhetsvurderinger av om vilkårene for karantene og saksforbud er oppfylt.

Departementet redegjør for bakgrunnen for at det foreslås en lovfesting av reglene om karantene og saksforbud. Lovfesting gir et sikkert hjemmelsgrunnlag for de enkelte elementene i ordningen og vil også motvirke tilfeldige variasjoner i praktiseringen av regelverket. En lovfesting med detaljerte regler vil imidlertid kunne gjøre ordningen noe mindre fleksibel, særlig for lavere stillinger.

Departementet finner det hensiktsmessig å samle hele karantenerregelverket i en felles lov. Det er bl.a. de samme hensynene som skal ivaretas for de gruppen lovforslaget gjelder, og det er viktig at normene som ligger til grunn for de foreslåtte reguleringene samles og behandles i et felles lovforslag. En samlet lov vil dessuten gi bedre oversikt for brukerne av loven.

1.5 Internasjonale føringer og utenlandsk regelverk

Internasjonalt blir regler om karantene ved fratreden fra stilling eller verv i det offentlige sett i sammenheng med integritetsregelverket generelt. Det er få internasjonale rettskilder som direkte regulerer spørsmålet om politikere, embets- og tjenestemenns overgang fra stilling i statsforvaltningen. I proposisjonen gis det en fremstilling av sammenlignbart regelverk i de nordiske landene, Storbritannia og USA og internasjonale føringer som Europarådets rekommandasjon R (2000) 10, gitt i henhold til handlingsplanen mot korrupsjon vedtatt av Europarådets parlament i 1997.

1.6 Lovens virkeområde

Departementet foreslår å videreføre reglene for de persongruppene som er omfattet av dagens tre sett med retningslinjer: politikere, herunder statsministeren, statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere, embetsmenn og tjenestemenn. Se lovforslaget § 1.

Loven vil gjelde for overgang til privat virksomhet, enten den er kommersiell eller ideell, og overgang til interesseorganisasjoner. Overgang til stats-eide virksomheter og til kommunal sektor, samt overgang ved oppstart av næringsvirksomhet omfattes også. Gjeldende avgrensning mot overgang til partipolitisk arbeid eller politiske verv i Storting, kommuner og fylkeskommuner, opprettholdes.

Departementet foreslår å videreføre det geografiske virkeområdet for politikeres overgang til stillinger utenfor statsforvaltningen. Loven bør gjelde uavhengig av om overgangen skjer til virksomhet i Norge eller i utlandet. Departementet legger til grunn at det bare er aktuelt å reagere med karantene og saksforbud i saker hvor virksomheten har kontaktflater til Norge i slik utstrekning at overgangen berører de offentlige interesser som lovforslaget skal beskytte.

1.7 Politikeres overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen

Departementet foreslår å videreføre dagens ordning med et uavhengig organ som avgjør spørsmål om karantene, saksforbud og eventuelle sanksjoner for politikere som går ut av statsforvaltningen. Siden det skal være et permanent organ med forvaltningsmyndighet, foreslås benevnelsen Karantenenemnda, jf. lovforslaget § 4. (I likhet med proposisjonen benyttes benevnelsen Karanteneutvalget i innstillingen, med unntak av i lovforslaget.) Kongen kan gi forskrift om nemndas sammensetning og funksjonstid.

Departementet foreslår at alle overganger til stillinger eller verv mv. utenfor statsforvaltningen eller til oppstart av næringsvirksomhet, skal meldes til Karanteneutvalget, jf. lovforslaget § 5. Dette er en utvidelse i forhold til gjeldende rett. Når alle overganger skal meldes, sikrer man at slike som kan være problematiske i henhold til regelverket blir vurdert av Karanteneutvalget. Informasjonsplikten gjelder alle overganger innen ett år etter fratreden fra den politiske stillingen. Departementet foreslår å videreføre gjeldende regler om at politikeren skal gi Karanteneutvalget alle nødvendige opplysninger senest tre uker før tiltredelse eller oppstart av egen virksomhet. Ved etablering av næringsvirksomhet skal det fremlegges bevis på at slik næringsvirksomhet er etablert. I den grad det kan være taushetsbelagt informasjon i forbindelse med saksbehandlingen, vil sekretariatet og Karanteneutvalget ha taushetsplikt. Departementet vil i samråd med Karanteneutvalget utarbeide et detaljert meldeskjema som vil bidra til å sikre informasjon og redusere saksbehandlingstiden.

Departementet understreker at karantene kun skal benyttes i unntakstilfeller og etter en streng nødvendighetsvurdering i det enkelte tilfelle.

Departementet foreslår å videreføre den gjeldende maksimale grensen for karantenetid på inntil seks måneder etter fratreden fra den politiske stillingen. Dette anses tilstrekkelig både for å ivareta hensynet til tilliten til forvaltningen og det politiske systemet og hensynet til unødvendig hindring av overgang til andre sektorer.

Karantene innebærer først og fremst et forbud mot å tiltre den nye stillingen innen en bestemt dato, samt å opptre på vegne av den nye virksomheten i denne perioden, og det kan også være pålagt kontaktforbud overfor ny arbeidsgiver. Når det gjelder vilkårene for å ilegge karantene, er departementet av den oppfatning at gjeldende retningslinjer har vært dekkende for å ivareta behovet og hensynene bak regelverket, og de foreslås i hovedsak videreført, men med en omredigering. Departementet foreslår derfor at karantene kan ilegges i særlige tilfeller når det foreligger en konkret forbindelse mellom politikeren tidligere ansvarsområder eller arbeidsoppgaver i den

politiske stillingen, eller bestemte saker som var til behandling i departementet i politikeren funksjonstid, og den aktuelle virksomhetens interesser. Alternativet «bestemte saker som var til behandling i departementet i politikeren funksjonstid» representerer en utvidelse i forhold til gjeldende retningslinjer. Forslaget har bakgrunn i problemene med å fastsette et passende saksforbud, spesielt for tidligere politiske rådgivere. Videre kan karantene ilegges når politikeren tidligere ansvar og arbeidsoppgaver har gitt eller kan gi den nye virksomheten særlige fordeler, eller når det er en sammenheng mellom vedkommendes tidligere ansvar og arbeidsoppgaver og den nye virksomheten, som kan være egnet til å svekke tilliten til forvaltningen generelt.

Saksforbud innebærer et forbud mot at politikeren involverer seg i bestemte saker eller saksfelt. Det kan ilegges alene eller i tillegg til karantene. Etter dagens retningslinjer gjelder de samme kriterier for bruk av saksforbud som for karantene, og departementet foreslår bare noen mindre justeringer i disse. Også politiske rådgivere vil nå kunne omfattes av saksforbud.

Med hensyn til saksforbudets lengde mener departementet at inntil 12 måneder vil være tilstrekkelig til å beskytte de interessene som skal vernes. Når særlig tungtveiende hensyn tilsier det, foreslår departementet at saksforbudet kan gis i inntil 12 måneder i tillegg til en eventuell karantene. Karantene og saksforbud vil etter dette kunne ilegges samlet for et tidsrom på inntil 18 måneder. Dette er en utvidelse i forhold til gjeldende ordning.

Etter lovforslaget har politikeren rett til godtgjørelse som tilsvarer lønnen politikeren mottok i sitt verv, med tillegg av feriepenger, jf. lovforslaget § 8. Det innebærer at retten til godtgjørelse i karantenetiden, som i dag er regulert ved stortingsvedtak, lovfestes. § 8 har også bestemmelser om gruppeleivsordning og fradrag i godtgjørelsen for annen arbeidsinntekt mv.

1.8 Politikeres overgang til embete eller stilling i departementene

Etter departementets vurdering er en karantene for tidligere politikeres overgang til de øverste embeter og stillinger i departementene nødvendig for å skape klare skiller mellom de forskjellige rollene for politikere og embetsverk. Departementet viderefører dagens retningslinjer om en automatisk karantene for de øverste embeter og stillinger i departementene, det vil si departementsråd, assisterende departementsråd (nytt i forhold til dagens retningslinjer), ekspedisjonssjef og informasjonssjef (kommunikasjonssjef), jf. lovforslaget § 10.

I likhet med gjeldende retningslinjer forutsettes det at en politiker som ilegges karantene ved over-

gang til embete eller stilling i et departement, skal stå til disposisjon for departementet for andre arbeidsoppgaver. Tiltredelsen utsettes ikke. Arbeidsgivers alminnelige styringsrett vil gjelde. Benevnelsen karantene benyttes ikke i lovforslaget i denne forbindelse, da den ikke passer så godt hvor vedkommende faktisk tiltrer og har en plikt til å stå til disposisjon for departementet. Lovforslaget presiserer i stedet innholdet i restriksjonene.

Departementets forslag betyr få realitetsendringer, men det er gjort en del presiseringer. Restriksjonene innebærer et forbud mot å utøve stillingens funksjoner, mot å stå i direkte rådgivningsforhold til politisk ledelse og mot å ha arbeidsoppgaver som vedrører saker som politikeren hadde til behandling i sin politiske stilling. Vedkommende bør heller ikke benytte den aktuelle embets- eller stillingstittelen i perioden.

Det foreslås å videreføre en varighet for forbudene på seks måneder der overgangen skjer til samme departement, og tre måneder ved overgang til annet departement. Dessuten videreføres adgangen til å gjøre unntak fra de automatiske restriksjonene der det foreligger særlige tungtveiende grunner.

Også politikere som tiltrer andre stillingskategorier i et departement enn de ledende stillingene som er nevnt ovenfor, kan få begrensninger i sitt arbeidsforhold i forbindelse med overgangen fra vervet som politiker, jf. lovforslaget § 11. For disse mener departementet at det er nødvendig at loven gir en nærmere presisering av departementenes omdisponeringsadgang. Dagens retningslinjer foreslås videreført, slik at den tidligere politikeren i en periode på inntil seks måneder etter fratreden, ikke skal ha oppgaver som medfører at vedkommende kommer i et direkte rådgivningsforhold til politiske ledelse. Når tungtveiende grunner tilsier det, foreslås det at vedkommende tidligere politiker i inntil tre måneder, på bakgrunn av en konkret vurdering, kan ilegges slike begrensninger som gjelder for de ledende departementsstillinger.

Den som tiltrer eller gjeninntre i embete eller stilling i et departement og blir ilagt restriksjoner i den forbindelse, har rett til embetets eller stillingens lønn i henhold til statens tariffavtale eller lederlønnskontrakt. Det foreslås lovfestet at lønn eller vederlag for annet arbeid, verv eller oppdrag som vedkommende måtte motta eller opptjene i perioden med restriksjoner, går til fradrag i lønnen, jf. lovforslaget § 12. Departementet presiserer at fradrag bare gjelder arbeidsvederlag, ikke godtgjørelse for styreverv i f.eks. idrettslag eller borettslag.

Departementet foreslår å lovfeste at politikere som går over til ledende embeter eller stillinger i departementene, skal ha en mulighet for fritak for den automatiske begrensningen i funksjoner etter beslut-

ning av det aktuelle fagdepartementet, jf. lovforslaget § 10 tredje ledd. Dersom fritak ikke gis, mener departementet at vedkommende politiker bør gis rett til ny vurdering. Det samme gjelder ved overgang til andre embeter og stillinger, hvor det ikke ilegges en automatisk begrensning i funksjoner, men foretas en skjønnsmessig vurdering, jf. lovforslaget § 11.

1.9 Embets- og tjenestemens overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen

Departementet foreslår at departementsråder, assisterende departementsråder, ekspedisjonssjefer og øverste leder (direktør) for statlige virksomheter kan ilegges karantene og saksforbud ved overgang til stilling eller verv mv. utenfor statsforvaltningen og ved etablering av næringsvirksomhet, uavhengig av om de har en karanteneklausul i sin arbeidskontrakt. Forslaget innebærer en utvidelse av adgangen til å illegge karantene og saksforbud i forhold til gjeldende rett, der en karanteneklausul bygger på avtale. Den foreslåtte lovhjemmelen vil kunne bidra til en mer enhetlig praksis på området.

Vilkårene for å illegge karantene og saksforbud, jf. lovforslaget § 13, er sammenfallende med vilkårene for å illegge politikere karantene og saksforbud ved overgang til stilling mv. utenfor forvaltningen. Karantene og saksforbud kan ilegges i «særlige tilfeller», hvilket innebærer en streng nødvendighetsvurdering i den konkrete saken for å se om det er nødvendig å illegge slike restriksjoner for å beskytte statens interesser.

Karantene kan ilegges i inntil seks måneder regnet fra datoen for fratreden. Saksforbud kan ilegges for en periode på inntil ett år regnet fra samme tidspunkt. Karantene og saksforbud i kombinasjon kan ikke overstige ett år. Dette er en videreføring av gjeldende rett.

Departementet foreslår at for de øvrige embeter og stillinger i statsforvaltningen (ikke avgrenset til departementene) skal hovedregelen være at det må tas forbehold i forbindelse med utnevnelsen eller tilsettingen om at karantene og saksforbud kan ilegges, dersom vedkommende går over til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen. Som en sikkerhetsventil foreslås det at det i noen tilfeller bør være adgang til å illegge karantene og saksforbud, selv om det ikke er avtaleforankret, dersom tungtveiende hensyn vedrørende tilliten til forvaltningen tilsier dette, jf. lovforslaget § 14 fjerde ledd. Perioden for karantene og saksforbud er den samme som for departementsråder mv. omtalt ovenfor.

For allerede inngåtte kontrakter konkluderer departementet med at illeggelse av karantene og saksforbud med hjemmel i den nevnte sikkerhetsventilen ikke kan anses for å være i strid med forbudet mot at lover gis tilbakevirkende kraft, jf. Grunnloven § 97.

I tråd med dagens retningslinjer foreslår departementet å videreføre informasjonsplikten arbeidstakeren har for, uten ugrunnet opphold og på eget initiativ, å varsle arbeidsgiver om overgangen til ny stilling/utøvelse av næringsvirksomhet. Dette gjelder både embets- og tjenestemenn som er ilagt klausul om karantene og saksforbud og gruppen departementsråder mv. som kan ilegges slike restriksjoner direkte med hjemmel i loven. Informasjonsplikten foreslås også å gjelde for øvrige embets- og tjenestemenn, jf. lovforslaget § 15 andre ledd. Dette for at arbeidsgiver skal kunne ha mulighet for å benytte sikkerhetsventilen for å pålegge saksforbud og karantene dersom arbeidstakers ansvarsområder eller arbeidsoppgaver kan gi grunnlag for dette.

Informasjonsplikten gjelder alle overganger innen tolv måneder etter fratreden. Departementet kan gi forskrift om informasjonsplikten.

Departementet ønsker ikke å foreslå en lovfestet informasjonsplikt for den ansattes nye arbeidsgiver, da det erfaringsmessig ikke har vært spesielle problemer med å få informasjon om det nye arbeidsforholdet.

Som kompensasjon for inntektsbortfall på grunn av ilagt karantene, foreslår departementet at vedkommende skal ha krav på en godtgjørelse tilsvarende lønnen i fratrudd embete eller stilling, med tillegg av feriepenger. Eventuelt annet arbeidsvederlag fratrekkes. Karanteneperioden godskrives som pensjonsgivende tjenestetid i Statens pensjonskasse og vedkommende embets-/tjenestemann er omfattet av gruppe-livsordningen som følger av hovedtariffavtalen i staten, jf. lovforslaget § 16.

Av hensyn til behovet for en rask avgjørelse, foreslår departementet at tilsettingsmyndigheten gis en frist på to uker for å treffe vedtak om karantene og saksforbud. Nærmere bestemmelser om myndighet og saksbehandling gis ved forskrift, jf. lovforslaget § 17. Departementet mener at forvaltningslovens regler ivaretar retten til møte med arbeidsgiver om saken og rett til å la seg bistå av tillitsvalgt eller annen rådgiver, og at det ikke er behov for særskilte bestemmelser om dette.

1.10 Forholdet til forvaltningsloven

Departementet legger til grunn at forvaltningsloven gjelder med de særskilte bestemmelser som gis i loven, jf. lovforslaget § 3. Vedtak om karantene og saksforbud må regnes som enkeltvedtak etter sitt innhold, og de ordinære saksbehandlingsreglene for enkeltvedtak etter forvaltningsloven må som utgangspunkt gjelde for disse avgjørelsene. Departementet foreslår unntak fra retten til å klage. I stedet videreføres dagens ordning hvor vedkommende som vedtaket retter seg mot gis rett til ny vurdering av saken fra samme organ som traff det opprinnelige vedtaket.

Søksmål om gyldigheten av vedtak etter loven kan ikke reises uten at parten har krevd ny vurdering av vedtaket, og ny vurdering er gitt. Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen vedrørende ny vurdering.

1.11 Reaksjoner ved brudd på regelverket

Departementet viser til at erfaringene med gjeldende retningslinjer tilsier at reglene om karantene og saksforbud etterleves. Det er ikke påvist brudd på dagens regelverk. Reaksjonsmulighetene i lovforslaget tar først og fremst sikte på å rette opp brudd på lovens bestemmelser. Departementet foreslår at Karanteneutvalget og tilsettingsmyndigheten gis myndighet til å gi pålegg om tiltak for å bringe ulovlige forhold til opphør. Videre foreslår departementet i § 18 en hjemmel for å ilegge tvangsmulkt ved brudd på fristen som er satt for å bringe det ulovlige forholdet til opphør. I lovforslaget § 19 foreslås det adgang til administrativ inndragning av inntekt som er mottatt som følge av lovovertrødelser. Ved grov uaktsomhet eller forsettlig overtrødelser kan Karanteneutvalget og tilsettingsmyndigheten ilegge et overtrødelsergebyr. Departementet mener for øvrig at rettssikkerhetshensyn taler for å tillate full prøving ved domstolene i slike saker.

1.12 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det vises i proposisjonen til at Karanteneutvalget, som finansieres over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett, får administrativ støtte fra et sekretariat i dette departementet. Denne ordningen foreslås videreført. Departementets vurdering er at lovfesting av de gjeldende retningslinjene, sammen med de øvrige reglene for karantene, kan bidra til en mer effektiv forvaltning og gi bedre forståelse av innholdet i reglene. Dette kan medføre administrative gevinster og dermed innsparing. Departementet foreslår at det settes av et årlig beløp til dekning av den nye nemdas utgifter, i tråd med tidligere praksis for Karanteneutvalget. Departementet legger til grunn at lovforslaget ikke vil føre til noen vesentlig økning i disse utgiftene.

2. Merknader fra presidentskapet

2.1 Generelt

Presidentskapet viser til at dagens karantene-regler omfatter tre sett med retningslinjer: ett for politikere i departementene som går over til stilling utenfor statsforvaltningen, ett for politikere i departementene som tiltrer eller gjeninntre i stilling utenfor statsforvaltningen, og ett for embets- og tjenestemenn som går til stilling utenfor statsforvaltningen.

Proposisjonen slutfører gjennomgangen av erfaringene med karantenereglene, som Stortinget ba regjeringen om å foreta på bakgrunn av Innst. 179 S (2009–2010) fra Stortingets presidentskap om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en registreringsordning for lobbyvirksomhet i Stortinget, i departementene og på Statsministerens kontor, jf. Dokument 8:14 S (2009–2010). I denne innstillingen uttalte presidentskapet følgende:

«Presidentskapet har merket seg at det er gitt ulike regler om karantene og andre restriksjoner for de som beveger seg mellom politisk arbeid og rådgivningsbransjen i enkelte land. Dette forholdet omfattes ikke av det foreliggende forslaget, men karanteneordninger er sentralt i reguleringen av forholdet mellom politiske myndigheter og rådgivningsbransjen – også i forhold til offentlighet rundt slik virksomhet. Regjeringens karanteneregler ble først fastsatt i 2005 på bakgrunn av behandlingen av St.meld. nr. 23 (2004–2005) Om bruk av karantene for politisk leing i departementa ved overgang til stilling utanfor staten. Retningslinjene om karantene ble sist revidert i september 2009. Presidentskapet mener det er ønskelig å få en gjennomgang av erfaringene med karantenereglene, og en bredere politisk behandling av behovet for endringer. Etter presidentskapets syn er det naturlig at regjeringen i utgangspunktet selv foretar en slik gjennomgang, og at saken deretter fremlegges for Stortinget i egnet form, og presidentskapet fremmer forslag om det.»

Ved behandlingen av innstillingen vedtok Stortinget å be regjeringen om å gjennomgå erfaringene med regjeringens karanteneregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte. Presidentskapet viser til at regjeringen på denne bakgrunn nedsatte et utvalg for å evaluere statens karanteneregelverk. Evalueringsutvalget leverte en grundig utredning om dette i NOU 2012:12 Ventetid – et spørsmål om tillit. Proposisjonen bygger på denne utredningen, samt tre påfølgende høringsrunder. Presidentskapet mener dette gir et godt grunnlag for å kunne vedta et helhetlig og hensiktsmessig regelverk på området.

Presidentskapet viser til at bakgrunnen for karanteneregelverket er kravet om en uavhengig forvaltning og forutsetningen om et klart skille mellom embetsverk og departementenes politiske ledelse. Det overordnede hensynet bak regelverket om karantene og saksforbud er å styrke grunnlaget for den alminnelige tilliten til statsforvaltningen og vårt politiske system ved overgang til annen stilling i eller utenfor statsforvaltningen.

Presidentskapet viser til at det i proposisjonen drøftes en rekke ulike hensyn som må balanseres for at regelverket skal fungere på en mest mulig hensiktsmessig måte for alle de tre aktuelle overgangskategoriene, samtidig som tilliten til forvalt-

ningen ivaretas på en tilfredsstillende måte. Presidentskapet vil i denne forbindelse peke på at hensynet til den enkelte arbeidstakers frihet til å søke arbeid må ivaretas, så vel som virksomhetenes behov for rekruttering og mobilitet i arbeidsstyrken. Presidentskapet mener at regelverket ikke må være av en slik karakter at det legger unødige hindringer i veien for utveksling av arbeidskraft mellom ulike sektorer i arbeidslivet, og dermed hindrer verdifull overføring av kompetanse og innsikt. På den annen side er det åpenbart at direkte overgang fra politiske embeter og en del andre stillinger i det offentlige til ny arbeidsgiver i enkelte tilfeller kan være uheldig. Det vil særlig være behov for å redusere muligheten for brudd på taushetsplikt eller annen bruk av sensitive opplysninger og usaklige avgjørelser før overgangen. Derfor vil det være nødvendig å benytte de virkemidlene som ligger i karanteneregelverket for å etablere et nødvendig tidsmessig skille mellom ulike roller. Karanteneregelverket vil således kunne bidra til den nødvendige ryddighet i en overgangsfase.

Presidentskapet vil understreke at selv om lovforslaget innebærer en plikt for politikere til å informere om overgang til ny stilling utenfor statsforvaltningen, skal karantene og/eller saksforbud bare ilegges i særlige tilfeller. Karanteneutvalget må foreta en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle ut fra de retningslinjene som det gis anvisning på i lovforslaget.

Presidentskapet mener at lovfesting av karanteneregelverket vil styrke hjemmelsgrunnlaget for ordningens ulike elementer. Presidentskapet er også av den oppfatning at det er et heldig grep å samle regelverket for de tre kategoriene overganger i én felles lov. Fordelen ved et samlet regelverk er først og fremst at det gir bedre oversikt for brukerne og gjør det enklere å sammenligne ulike overgangssituasjoner og de hensyn som legges til grunn for vurderingen av om kriteriene for karantene og saksforbud er oppfylt.

Presidentskapet viser til at det i en åpen og transparent forvaltning er viktig med åpenhet om aktuelle overganger og vedtak om pålegg av restriksjoner. Presidentskapet mener også at det må kommuniseres til publikum at ordningen med karantene og saksforbud er et viktig virkemiddel for å opprettholde en uavhengig forvaltning som grunnlag for vårt demokratiske styringssystem. I denne forbindelse er det en forutsetning at regelverket er enkelt tilgjengelig for allmennheten.

2.2 Politikeres overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen

Presidentskapet mener det er viktig for å sikre integritet og nøytralitet at avgjørelser om karantene, saksforbud og eventuelle sanksjoner for politi-

kere som forlater statsforvaltningen, treffes av et faglig uavhengig organ. Presidentskapet støtter derfor en videreføring av den gjeldende ordningen med et karanteneutvalg, men med de endringer som foreslås i proposisjonen, som bl.a. innebærer at Karanteneutvalget foreslås benevnt Karantenenemda på bakgrunn av statusen som permanent organ med forvaltningsmyndighet. Presidentskapet finner det hensiktsmessig at det gis nærmere bestemmelser i forskrift om sammensetning og funksjonstid for Karantenenemda (i innstillingen benevnt Karanteneutvalget for å følge proposisjonens systematikk).

Presidentskapet viser til at med dagens regler må fratrådte politikere selv vurdere om den konkrete overgangen til ny stilling mv. utenfor statsforvaltningen er meldepliktig, med den risikoen dette innebærer for å kunne komme til å bryte informasjonsplikten. Presidentskapet støtter forslaget i proposisjonen om en utvidelse av informasjonsplikten som innebærer at alle overganger til ny stilling eller verv utenfor statsforvaltningen, ev. oppstart av næringsvirksomhet, skal omfattes. Presidentskapet antar at dette vil være enklere å forholde seg til for den enkelte enn dagens ordning. Dessuten vil Karanteneutvalget få kunnskap om alle saker hvor det kan være aktuelt å ilegge karantene og saksforbud, hvilket kan bidra til en mer enhetlig praksis uten tilfeldige variasjoner.

Presidentskapet er videre enig i videreføring av den gjeldende fristen for å informere om ny stilling/oppstart av virksomhet, som er på tre uker før tiltredelse.

Presidentskapet viser til at det i proposisjonen er redegjort nærmere for innholdet i informasjonsplikten, og at nærmere bestemmelser foreslås fastsatt i forskrift. Departementet legger til grunn at Karanteneutvalget og dets sekretariat vil være bundet av forvaltningslovens saksbehandlingsregler, herunder reglene om taushetsplikt. Departementet drøfter i denne forbindelse om en politiker skal oppgi kundelistene til Karanteneutvalget dersom vedkommende går til et rådgivningsfirma. Der det er sannsynlig at det dreier seg om rådgivning på vegne av ukjente kunder, vil slike overganger ofte fanges opp av bestemmelsen om at karantene er nødvendig for å ivareta tilliten til forvaltningen. Departementet ser derfor ikke at det er behov for at vedkommende skal måtte gi informasjon om kundelister for at Karanteneutvalget skal kunne behandle sak om ileggelse av karantene/saksforbud. Presidentskapet deler dette syn.

Presidentskapet er også enig med departementet i at det må kreves at tidligere politikere som skal etablere næringsvirksomhet, og dermed vil være omfattet av karantenereglene, må dokumentere at virksomheten faktisk er etablert.

Presidentskapet viser til at departementet har vurdert Evalueringsutvalgets forslag om å benytte begrepet ventetid i stedet for karantene, og har konkludert med å ville beholde det innarbeidete begrepet karantene. Presidentskapet har ingen merknader til dette.

Presidentskapet viser til at det i proposisjonen ikke er foreslått vesentlige endringer i de gjeldende vilkår for å pålegge karantene og saksforbud, men at det er lagt inn et vilkår om at «bestemte saker som var til behandling i departementet i politikerens funksjonstid» kan gi grunnlag for reaksjoner. Presidentskapet er enig i denne utvidelsen, som medfører at det enklere kan ilegges karantene og saksforbud overfor politiske rådgivere, som ofte har inngående kunnskap om bestemte saker i departementet hvor de har arbeidet, uten at de har hatt direkte ansvar for disse eller bestemte saksområder.

Presidentskapet slutter seg til forslagene i proposisjonen vedrørende lengden på saksforbud og karantene. I dette ligger en videreføring av en karanteneperiode på inntil 6 måneder etter fratreden og en utvidelse av maksimumsgrensen for saksforbud fra 6 til 12 måneder når særlig tungtveiende hensyn tilsier dette, slik at den samlede varigheten av saksforbud og karantene kan utgjøre maksimalt 18 måneder.

2.3 Politikeres overgang til embete eller stilling i departementene

Presidentskapet slutter seg til forslaget om en videreføring av dagens regler. I lovforslaget er det gitt nærmere anvisning på hvilke arbeidsoppgaver som ikke kan utføres av en tidligere politiker i en viss periode, avhengig av hvilken stilling vedkommende har gått over til i et departement. Presidentskapet mener at disse begrensningene i embets- og tjenestemenns funksjoner og/eller saksutøvelse er nødvendig for at den politiske ledelsen skal kunne ha tillit til at embetsverket opptre nøytralt og lojalt, og for at publikum skal kunne ha tillit til at embetsverket gir råd utelukkende på faglig grunnlag.

Politikere som tiltrer eller gjeninntre som embets- eller tjenestemenn i departementene, må stå til umiddelbar disposisjon for arbeidsgiver etter tiltredelsen. Presidentskapet mener det er en hensiktsmessig ordning at tidligere politikere som går over til de øverste embetene/stillingene, automatisk ilegges visse lovbestemte restriksjoner på utøvelsen av stillingen for en periode. Samtidig er det rimelig at slike restriksjoner ikke automatisk kan pålegges andre stillinger, men at vedkommende departement må gjøre en konkret vurdering av behovet for dette.

Presidentskapet ser det også som hensiktsmessig at det i forslaget til lovbestemmelser er innbygget en viss fleksibilitet, slik at det aktuelle fagdepartementet f.eks. kan gjøre unntak fra den automa-

tiske begrensningen i funksjoner for de ledende administrative stillingene når tungtveiende hensyn tilsier dette.

2.4 Embets- og tjenestemens overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen

Presidentskapet slutter seg til den foreslåtte adgangen til å ilegge karantene og saksforbud for de øverste embetene i departementene og de øverste lederne for statlige virksomheter ved overgang til stillinger utenfor statsforvaltningen, selv om det ikke er tatt forbehold om slike restriksjoner i arbeidskontrakten. Dette er en utvidelse av gjeldende retningslinjer, som ifølge departementet antas å føre til en mer enhetlig praksis. Presidentskapet vil likevel fremheve at eventuell karantene og saksforbud også her skal bero på en streng vurdering av nødvendigheten av slike restriksjoner.

Presidentskapet legger til grunn at det for øvrige embeter og stillinger i statsforvaltningen ikke er de samme sterke hensyn som tilsier en direkte adgang til å pålegge karantene og saksforbud. Disse skal i utgangspunktet ikke kunne påregne ileggelse av slike restriksjoner dersom det ikke er tatt forbehold om dette i forbindelse med tilsettingen. I likhet med departementet ser presidentskapet at det for tjenestemann uten slik klausul, i nærmere bestemte tilfeller, kan være nødvendig å ha en unntakshjemmel, en såkalt sikkerhetsventil, som hjemler pålegg av karantene og saksforbud også for denne gruppen, dersom tungtveiende hensyn vedrørende tilliten til forvaltningen tilsier dette. For at det skal være en reell mulighet for å kunne vurdere eventuelle restriksjoner, er presidentskapet enig i at arbeidsgiver må gis hjemmel til å kreve informasjon om overgangen, forutsatt at vedkommende tjenestemanns arbeidsoppgaver kan gi grunnlag for karantene og saksforbud etter unntakshjemmelen.

2.5 Andre bestemmelser

Presidentskapet viser til at ifølge erfaringene fra Karanteneutvalgets praksis tas pålegg om restriksjoner etter de gjeldende retningslinjene til følge. Selv om presidentskapet går ut fra at dette ikke vil endre seg vesentlig fremover, er det likevel nødvendig å ha mulighet for å ilegge visse sanksjoner i tilfelle manglende oppfølging. Presidentskapet slutter seg til forslagene i proposisjonen om reaksjoner ved overtredelse i kapittel fem i lovforslaget, som innebærer at Karanteneutvalget og tilsettingsmyndigheten gis myndighet til å gi pålegg om tiltak for å bringe ulovlige forhold til opphør, ilegge tvangsmulkt ved fristbrudd, og sørge for administrativ inn-

draging av inntekt mottatt som følge av lovovertrædelsen. Det kan også reageres med ilegging av overtredelsesgebyr ved grovt uaktsomme og forsettlig overtredelser.

Presidentskapet er enig med departementet i å videreføre reglene om godtgjørelse når det gjelder overgang til stilling utenfor statsforvaltningen, herunder at godtgjørelsen skal tilsvare lønnen i den foregående stillingen. Presidentskapet støtter også en videreføring av ordningen for politikere som tiltrer eller gjeninntre i embete eller stilling i departementene og som mottar embetets eller stillingens lønn fra tiltredelsen, selv om det ilegges restriksjoner. Det er også rimelig at det er en adgang til å gjøre fradrag i godtgjørelse/lønn etter de anvisninger som gis i lovforslaget.

Presidentskapet konstaterer at forvaltningsloven gis anvendelse med de særlige bestemmelser som gis i loven. Etter dette kan vedtak etter loven ikke påklages, men parten kan kreve ny vurdering av saken av det samme organet som har truffet vedtaket. Presidentskapet støtter dette. Det samme gjelder for reglene om saksbehandling i Karanteneutvalget og vedkommende tilsettingsmyndighet, samt at departementet kan gi nærmere saksbehandlingsregler i forskrift.

3. Merknader fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Presidentskapets utkast til innstilling er i henhold til Stortingets vedtak av 18. desember 2014 forelagt kommunal- og forvaltningskomiteen til uttalelse. Komiteen uttaler følgende i brev av 26. mars 2015:

«Kommunal- og forvaltningskomiteen viser til brev fra Presidentskapet 12.03.2015 om utkast til innstilling i sak Prop. 44 L (2014–2015) Lov om informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere, embetsmenn og tjenestemann (karantene-loven)

Kommunal- og forvaltningskomiteen har i dag avgitt følgende uttalelse:

'Komiteen viser til Presidentskapets utkast til innstilling til Prop. 44 L (2014–2015) Karantene-loven og har ingen ytterligere merknader.'»

4. Presidentskapets tilråding

Presidentskapet har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å fatte følgende

vedtak til lov

om informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere, embetsmenn og tjenestemenn (karantene-loven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser**§ 1 Hva loven omfatter**

Loven omfatter politikere som skal tiltre embete eller stilling i departementene eller stilling eller verv utenfor statsforvaltningen, eller som etablerer næringsvirksomhet. Statsministerens kontor regnes som departement etter loven her.

Loven omfatter embets- og tjenestemenn som går over til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen, eller som etablerer næringsvirksomhet.

Loven omfatter ikke overgang til partipolitisk arbeid eller politiske verv i Stortinget, kommuner og fylkeskommuner.

§ 2 Definisjoner

Med politiker og politisk stilling menes i denne lov nåværende eller tidligere medlemmer av regjeringen, statssekretærer og politiske rådgivere.

Med karantene menes et tidsbegrenset forbud mot å tiltre ny stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablere næringsvirksomhet.

Med saksforbud menes et tidsbegrenset forbud mot å involvere seg i bestemte saker eller saksområder.

§ 3 Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i denne loven.

Vedtak etter loven kan ikke påklages.

Parten kan innen fem virkedager uttale seg om vedtak etter §§ 6, 7, 10, 11, 13 og 14 og kreve ny vurdering av saken. Fristen regnes fra det tidspunkt vedkommende underrettes om vedtaket. Organet som har truffet vedtaket, skal fremlegge ny vurdering av saken innen fem virkedager fra det tidspunkt krav om ny vurdering er mottatt.

Parten kan innen tre uker uttale seg om vedtak etter §§ 18, 19 og 20 og kreve ny vurdering av saken. Fristen regnes fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part.

Søksmål om gyldigheten av vedtak etter loven kan ikke reises uten at vedkommende part har benyttet sin adgang til å kreve ny vurdering av vedtaket, og ny vurdering er gitt.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen, inkludert om beregningen av frister, samt fristoppreisning i saker der parten uttaler seg om vedtak og krever ny vurdering etter tredje og fjerde ledd.

Kapittel 2. Politikeres overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen**§ 4 Karantenenemnda**

Kongen skal oppnevne en faglig uavhengig nemnd, Karantenenemnda, som treffer vedtak om karantene og saksforbud ved politikeres overgang til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablering av næringsvirksomhet.

Kongen gir forskrift om nemndas sammensetning og funksjonstid.

§ 5 Informasjonsplikt

Senest tre uker før overgang til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablering av næringsvirksomhet, plikter politikeren å gi alle nødvendige opplysninger Karantenenemnda trenger for å fatte vedtak, inkludert opplysninger om tidligere embete eller stilling og den nye stillingen, vervet eller virksomheten.

Informasjonsplikten gjelder alle overganger til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen og all etablering av næringsvirksomhet innen tolv måneder etter fratreden som politiker, også der overgangen eller etableringen ikke skjer direkte etter fratreden.

§ 6 Karantene

Karantenenemnda kan, ved overgang til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablering av næringsvirksomhet, i særlige tilfeller ilegge en politiker karantene i inntil seks måneder etter fratreden når

- a) det foreligger en konkret forbindelse mellom politikeren tidligere ansvarsområder, arbeidsoppgaver i den politiske stillingen eller bestemte saker som var til behandling i departementet i politikeren funksjonstid, og interessene til den virksomheten politikeren blir tilknyttet eller etablerer, eller
- b) politikeren tidligere ansvar og arbeidsoppgaver har gitt eller kan gi virksomheten politikeren blir tilknyttet eller etablerer særlige fordeler, eller
- c) overgangen på annen måte kan være egnet til å svekke tilliten til forvaltningen generelt.

§ 7 Saksforbud

Karantenenemnda kan i særlige tilfeller, dersom ett eller flere av vilkårene i § 6 er oppfylt, ilegge en politiker saksforbud i inntil tolv måneder etter fratreden. Saksforbud kan ilegges i stedet for eller i tillegg til karantene.

Dersom det foreligger særlig tungtveiende grunner, kan det ilegges et saksforbud i inntil tolv måneder i tillegg til en karantene på inntil seks måneder.

§ 8 Godtgjørelse

En politiker som er ilagt karantene etter § 6, mottar en godtgjørelse i karantenetiden som tilsvarende hadde ved fratreden som politiker, med tillegg av feriepenger.

Lønn eller vederlag for annet arbeid, verv eller oppdrag som vedkommende måtte motta eller opp tjene i karantenetiden, går til fradrag i godtgjørelsen etter første ledd.

I karaneneperioden vil politikeren være omfattet av en ordning som tilsvarende gruppeordningen som følger av den til enhver tid gjeldende hovedtariffavtale i staten.

§ 9 Saksbehandlingen i Karantenenemnda

Karantenenemnda har frist på to uker til å treffe vedtak om å ilegge karantene og saksforbud, regnet fra det tidspunkt vedkommende politiker har oppfylt sin informasjonsplikt etter § 5. Politikeren kan ikke tiltre stilling eller verv eller etablere næringsvirksomhet før Karantenenemnda har truffet endelig vedtak i saken.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i Karantenenemnda, inkludert om beregning av fristen etter første ledd.

Kapittel 3. Politikeres overgang til embete eller stilling i departementene

§ 10 Overgang til visse ledende departementsstillinger

En politiker som tiltre eller gjeninntre som departementsråd, assisterende departementsråd, ekspedisjonssjef eller kommunikasjonssjef i det departement vedkommende har vært politiker, kan ikke utøve embetets eller stillingens funksjoner i seks måneder etter fratreden. Tilsvarende forbud gjelder i tre måneder der overgang skjer til et annet departement.

I tidsrom nevnt i første ledd, kan politikeren heller ikke ha arbeidsoppgaver som innebærer et direkte rådgivningsforhold til politisk ledelse, eller som vedrører saker som politikeren hadde til behandling i sin politiske stilling.

Dersom særlig tungtveiende grunner tilsier det, kan departementet oppheve eller begrense forbudet etter første og andre ledd.

§ 11 Overgang til andre stillinger i departementene

Går en politiker over til andre embeter eller stillinger i departementet enn nevnt i § 10, kan departementet bestemme at vedkommende ikke skal ha oppgaver som innebærer direkte rådgivning til departementets politiske ledelse for en periode på inntil seks måneder etter fratreden. Når tungtveiende grunner tilsier det, kan politikeren ilegges et forbud etter § 10 første og andre ledd i inntil tre måneder.

§ 12 Lønn

Den som er underlagt forbud etter §§ 10 eller 11, mottar embetets eller stillingens lønn. Lønn eller vederlag for annet arbeid, verv eller oppdrag som vedkommende måtte motta eller opp tjene i perioden, går til fradrag i lønnen.

Kapittel 4. Embets- og tjenestemenns overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen

§ 13 Overgang fra ledende stilling i et departement eller annet statlig forvaltningsorgan

Dersom en departementsråd, assisterende departementsråd, ekspedisjonssjef eller leder av annet statlig forvaltningsorgan går over til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen, eller etablerer næringsvirksomhet, kan tilsetningsmyndigheten i særlige tilfeller ilegge karantene når

- det foreligger en konkret forbindelse mellom embets- eller tjenestemannens tidligere ansvar og arbeidsoppgaver i embetet eller stillingen eller bestemte saker som var til behandling i forvaltningsorganet i vedkommendes funksjonstid, og interessene til den virksomheten vedkommende blir tilknyttet eller etablerer, eller
- embets- eller tjenestemannens tidligere ansvar og arbeidsoppgaver har gitt eller kan gi virksomheten vedkommende blir tilknyttet eller etablerer særlige fordeler, eller
- overgangen på annen måte kan være egnet til å svekke tilliten til forvaltningen generelt.

Dersom vilkåret i første ledd er oppfylt, kan tilsetningsmyndigheten ilegge et saksforbud. Saksforbud kan ilegges i stedet for eller i tillegg til karantene.

Karantene kan ilegges for inntil seks måneder og saksforbud inntil tolv måneder regnet fra fratreden fra embetet eller stillingen.

§ 14 Overgang fra andre embeter og stillinger i statsforvaltningen

For andre embeter og stillinger enn nevnt i § 13, kan det ved utnevnelsen eller tilsettingen fastsettes en klausul i arbeidskontrakten om at karantene og saksforbud kan ilegges ved overgang til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller ved etablering av næringsvirksomhet. Slik klausul kan fastsettes dersom stillingens karakter gir saklig grunn til det.

Dersom det er fastsatt en klausul i arbeidskontrakten etter første ledd, kan tilsetningsmyndigheten i særlige tilfeller ilegge karantene og saksforbud når

- overgangen kan gi virksomheten som embets- eller tjenestemannen blir tilknyttet eller etablerer, særlige fordeler på grunn av vedkommendes stilling, ansvar eller arbeidsoppgaver i statsforvaltningen, eller

b) overgangen på annen måte kan være egnet til å svekke tilliten til forvaltningen generelt.

Saksforbud kan fastsettes i stedet for eller i tillegg til karantene.

Dersom tilsettingsmyndigheten ikke med rimelighet kunne tatt inn klausul om karantene og saksforbud ved utnevnelsen eller tilsettingen, kan karantene og saksforbud likevel ilegges når tungtveiende hensyn til tilliten til forvaltningen tilsier det, og vilkårene i andre ledd er oppfylt.

Karantene kan ilegges for inntil seks måneder og saksforbud for inntil tolv måneder regnet fra fratreden i embetet eller stillingen.

§ 15 Informasjonsplikt

Dersom embets- eller tjenestemann som nevnt i § 13 første ledd, eller som har en klausul om karantene og saksforbud i arbeidskontrakten sin, jf. § 14 første ledd, tar imot tilbud om stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablerer næringsvirksomhet, skal vedkommende uten ugrunnet opphold gi alle opplysninger tilsettingsmyndigheten trenger for å fatte vedtak om karantene og saksforbud, inkludert opplysninger om embete og stilling og den nye stillingen, vervet eller virksomheten.

Arbeidsgiver kan pålegge informasjonsplikt for andre embets- og tjenestemenn enn dem som er nevnt i første ledd, dersom vedkommendes ansvarsområder og arbeidsoppgaver kan gi grunnlag for å ilegge karantene og saksforbud etter § 14 fjerde ledd.

Informasjonsplikten gjelder alle overganger innen tolv måneder etter fratreden fra embetet eller stillingen.

Departementet kan gi forskrift om informasjonsplikten.

§ 16 Godtgjørelse

En embets- eller tjenestemann som er ilagt karantene etter §§ 13 eller 14, mottar en godtgjørelse som tilsvarer den tidligere stillingens lønn, med tillegg av feriepenger.

Lønn eller vederlag for annet arbeid, verv eller oppdrag som vedkommende måtte motta eller opp tjene i karantenetiden, går til fradrag i godtgjørelsen etter første ledd.

I karanteneperioden vil embets- eller tjenestemannen være omfattet av en ordning som tilsvarer gruppelivsordningen som følger av den til enhver tid gjeldende hovedtariffavtale i staten.

§ 17 Saksbehandlingsregler

Tilsettingsmyndigheten har frist på to uker til å treffe vedtak om karantene og saksforbud. Fristen regnes fra det tidspunkt vedkommende embets- eller tjenestemann har oppfylt informasjonsplikten etter

§ 15. Embets- eller tjenestemannen kan ikke tiltre stilling eller verv eller etablere næringsvirksomhet før tilsettingsmyndigheten har truffet endelig vedtak i saken.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen, inkludert om beregning av fristen etter første ledd.

Kapittel 5. Reaksjoner ved overtredelse

§ 18 Pålegg og tvangsmulkt

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, eller i vedtak fattet i medhold av loven, kan Karantenenemnda eller tilsettingsmyndigheten gi pålegg om tiltak for å bringe de ulovlige forhold til opphør. Det kan settes frist for gjennomføring av slike tiltak.

Karantenenemnda eller tilsettingsmyndigheten kan fastsette tvangsmulkt for å få gjennomført pålegg etter første ledd innen en særskilt angitt frist. Tvangsmulkten kan fastsettes samtidig med pålegg etter første ledd eller senere. Dersom tvangsmulkt ikke fastsettes samtidig med pålegget, skal det gis eget forhåndsvarsel om mulkten. Tvangsmulkten begynner å løpe når den ansvarlige oversitter fristen som er satt for retting av forholdet, og løper så lenge det ulovlige forholdet varer.

Tvangsmulkten tilfaller statskassen. Karantenenemnda eller tilsettingsmyndigheten kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, inkludert om tvangsmulktenes størrelse og varighet og frafall av påløpt tvangsmulkt.

§ 19 Administrativ inndragning

Karantenenemnda eller tilsettingsmyndigheten kan helt eller delvis inndra inntekt som er oppnådd ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, eller i vedtak fattet i medhold av loven. Inndragning foretas overfor den som inntekten har tilfalt. Kan størrelsen av inntekten ikke godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig. Inndragning kan bare skje dersom dette ikke vil være urimelig.

Endelig vedtak om inndragning er tvangsgrunnlag for utlegg. Inndratt inntekt tilfaller statskassen.

Departementet kan gi forskrift om inndragning, inkludert om skjønnsmessig utmåling av inntekt og fradrag for utgifter.

§ 20 Overtredelsesgebyr

Ved grovt uaktsom eller forsettlig overtredelse av bestemmelser i eller gitt i medhold av loven, eller i vedtak fattet i medhold av loven, kan Karantenenemnda eller tilsettingsmyndigheten gi pålegg om å betale overtredelsesgebyr til statskassen.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det særlig legges vekt på overtredelsens grovhet, graden av skyld, om overtrederen har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel av overtredelsen, overtrederens økonomiske evne og den preventive effekten.

Når ikke annet er fastsatt i enkeltvedtak, forfaller overtredelsesgebyret til betaling fire uker etter at endelig vedtak er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Dersom Karantenemndas eller tilsetningsmyndighetens vedtak om overtredelsesgebyr bringes inn for domstolen, kan retten prøve alle sider av saken.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, inkludert om utmålingen. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.

Kapittel 6. Ikrafttredelse

§ 21 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i Stortingets presidentskap, den 26. mars 2015

Olemic Thommessen

Marit Nybakk

Kenneth Svendsen

Svein Roald Hansen

Ingjerd Schou

Line Henriette Hjemdal